

5.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De paragraaf weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de begroting is. Aandacht voor het weerstandsvermogen voorkomt dat substantiële risico's dwingen tot extra bezuinigingen en/of noodzaken tot een ongewenste bijstelling van de uitvoering van de programma's.

Voor het beoordelen van het weerstandsvermogen is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's, alsmede de aanwezige weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen bestaat dus uit de relatie tussen enerzijds de aanwezige weerstandscapaciteit en anderzijds de aanwezige risico's die niet zijn afgedekt door voorzieningen, door het nemen van beheersmaatregelen of afgesloten verzekeringen.

Om actiever met risico's en preventie ervan om te gaan wordt een lijst bijgehouden met daarop de grootste risico's die de gemeente loopt inclusief de beheersmaatregelen. Het financiële netto-effect dat vervolgens overblijft, wordt betrokken bij de bepaling van het gewenste weerstandsvermogen.

Top 5 van grootste risico's voor de gemeente Stichtse Vecht

• Sociaal domein

Financiële, en politiek/bestuurlijke risico's die samenhangen met de implementatie en uitvoering van het Sociaal domein. De risico's die hiermee samenhangen zijn in beeld gebracht. Een uitgebreidere weergave is te vinden in de Monitor Sociaal Domein (2^e kwartaalrapportage 2015). Er is een top 10 opgesteld van grootste risico's:

1. Door een slechte aansluiting tussen Jeugd op het Veiligheidshuis krijgen jongeren niet tijdig de juiste zorg.
2. Door demografische factoren (vergrijzing) stijgt de zorgbehoefte Wmo, terwijl budgetten niet voldoende meegroeien.
3. Door bestuurlijke en/of ambtelijke verkokering vindt binnen het sociaal domein niet een integrale aanpak plaats.
4. Door gebreken in het facturatieproces is er slecht zicht op de werkelijke kosten.
5. Door privacy-regels te streng toe te passen wordt een effectieve en integrale aanpak bemoeilijkt.
6. De matrix-organisatie binnen SWW-verband leidt tot onduidelijke taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden.
7. Door te snel 'afschrijven' van de groep < 50% loonwaarde komen teveel mensen in beschut werk terecht.
8. Door een gebrek aan deskundigheid beoordelen medewerkers situaties onjuist (te snel opschalen uit voorzichtigheid of juist de ernst van het probleem onderschatten).
9. Door doorverwijzing buiten de gemeente om (door bijv. huisartsen en scholen) houden gemeenten onvoldoende controle op de uitgaven en het beleid.
10. Door een te sterke focus op de 'oude' doelgroep WSW is er onvoldoende aandacht/budget voor innovatie.

Beheersmaatregel: In het sociaal domein geldt dat het budget van het Rijk taakstellend is. Voor het 'afdekken' van de risico's geldt een iets ander scenario dan voor de overige risico's. Binnen het eigen programma wordt namelijk een buffer aangehouden van 8%. Daar boven op is er de bestemmingsreserve Sociaal domein en pas daarna wordt de Algemene reserve aangesproken.

• Positie verbonden partijen

Financiële, politiek/bestuurlijke en organisatorische risico's doordat de gemeente zowel opdrachtgever als eigenaar is en door de afstand waarop gestuurd en verantwoord wordt. Van de gedetecteerde gemeentelijke risico's liggen 10 risico's op het vlak van Verbonden Partijen.

Beheersmaatregel: Voor elke Verbonden Partij is een risicoprofiel opgesteld. Daarmee zijn de risico's in beeld. Komende periode volgt bestuurlijke afstemming met de besturen van de Verbonden Partijen over de benoemde risico's. In overleg met hen bespreken we de beheersmaatregelen die hiervoor nodig zijn.

• Aansprakelijkheidsstelling gevolgschade calamiteiten nutsleidingen

Financiële risico's door calamiteiten aan regionale leidingen waardoor gevolgschade ontstaat. Het betreft 502 percelen waarbij 99 bouwwerken zijn geconstateerd.

Beheersmaatregel: Voor het terugdringen van de kans op calamiteiten stellen wij een plan van aanpak op.

- **Kockengen Waterproof**

Financiële risico's die in eerste aanleg het gebiedsproces betreffen, alsmede het verleggen van de hoofdriering en het herstel aan kabels en leidingen om de veiligheid te kunnen garanderen.

Beheersmaatregel: Wij stellen een juridisch onderzoek in naar de kostenverdeling en in overleg met bewoners wordt maatwerk aangeboden.

- **Vastgoed**

Per kern is een analyse gemaakt van ons eigen maatschappelijk vastgoed, van het overig maatschappelijk vastgoed en van het aanwezige en gewenste voorzieningenniveau. Uit deze analyse is een lijst van af te stoten panden opgesteld welke worden vervreemd. Voor de panden die worden verkocht gelden de marktomstandigheden op het moment van verkoop. In de relatie tot het vastgoed van andere aanbieders zijn wij concurrenten. Deze concurrentie kan ertoe leiden dat er exploitatieproblemen, zoals leegstand of onderbezetting, ontstaan.

Beheersmaatregel: actief vastgoedbeheer van de vastgoedportefeuille, waarbij de kansen die zich voordoen om vastgoed af te stoten of te optimaliseren worden benut.

De top 5 risico's samen met de overige risico's leiden tot een totaalbedrag van 21,05 miljoen euro. Deze top 5 neemt meer dan 60% van het totale bedrag aan risico's voor zijn rekening zoals in onderstaande tabel is te zien. Wat betreft het sociaal domein wordt nu nog gesproken van sociaal domein 'huidig', en sociaal domein 'nieuw'. Op basis van de ingevoerde risico's wordt een risicosimulatie uitgevoerd in Naris, het risicomanagementsysteem van de gemeente Stichtse Vecht. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag van € 21,05 miljoen ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden.

	Risicogebied	Netto financieel effect*
1a	Sociaal domein "huidig"	2.050.000
1b	Sociaal domein "nieuw"	3.000.000
2	Verbonden partijen	2.250.000
3	Kockengen Waterproof	2.250.000
4	Aansprakelijkheid calamiteiten nutsleidingen	1.000.000
5	Vastgoed	2.300.000
	Top 5:	12.850.000
	Overige risico's	8.200.000
	Totaal alle risico's	21.050.000

* Dit is het financiële effect na eventuele beheersmaatregelen

Uit deze simulatie volgt dat het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden opgevangen met een bedrag van € 5.042.843. Dat is de *benodigde* weerstandscapaciteit.

De *beschikbare* weerstandscapaciteit van Stichtse Vecht bestaat uit het geheel aan middelen dat daadwerkelijk beschikbaar is om de risico's in financiële zin af te dekken:

Beschikbare weerstandscapaciteit per 1 januari 2016	
Algemene reserve (minimum weerstandsvermogen)	€ 9.510.000
Stelpost Achteruitgang Algemene uitkering	€ 951.000
Stelpost Onvoorzien	€ 100.000
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	€ 10.561.000

De benodigde weerstandscapaciteit geconfronteerd met de beschikbare weerstandscapaciteit geeft inzicht in hoe de vrij beschikbare middelen zich verhouden tot de eventuele risico's die kunnen optreden: de *ratio* weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 10.561.000}{€ 5.042.843} = 2,09$$

De ratio weerstandsvermogen komt hiermee uit op het door de raad in de Nota Risicomanagement Stichtse Vecht 2011 vastgelegde streefcijfer: categorie **uitstekend ratio 2,0 en hoger**.

In vergelijking met bijvoorbeeld de gemeenten Zeist en Nieuwegein scoort Stichtse Vecht goed op de ratio weerstandsvermogen. Zeist heeft een ratio van 1,04 hetgeen gelijk staat aan een classificering “voldoende”. Nieuwegein scoort met 1,48 net “ruim voldoende”.

Kengetallen

Kengetallen	
Netto schuldquote	66%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	60%
Solvabiliteitsratio	25%
Grondexploitatie	0,01%
Structurele exploitatieruimte	0,21%
Belastingcapaciteit	-

Vanaf 2016 worden bovenstaande kengetallen (op deze plek) verplicht opgenomen in de Programmabegroting op grond van artikel 11 van het besluit Begroting en verantwoording (BBV).

Het opnemen ervan moet het beoordelen van de begroting door raadsleden en de toezichthouder vergemakkelijken.

Wat betekenen deze kengetallen?

De netto schuldquote

De quote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Dit kengetal is als volgt berekend: het totaal van de vaste en vlottende schulden minus de uitzettingen (per 1 januari 2016) gedeeld door de jaarlijkse baten. Uit het getal blijkt dat de schuld van de gemeente overeenkomt met ca 2/3 deel van alle verwachte baten die bij de gemeente in 2016 binnenkomen.

De netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen)

De berekening is gelijk aan bovenstaand kengetal echter is de schuld van de gemeente verminderd met de financiële activa en kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen.

De solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld en veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Dit kengetal is als volgt berekend. Het eigen vermogen gedeeld door de totale passiva. Dit geeft een solvabiliteitsratio van 25 procent voor de gemeente Stichtse Vecht. Door de stand van de Algemene reserve zitten wij op de minimum norm die ligt tussen de 25 en 40 procent.

Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitaties een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien de gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject dan hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de woningen kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Dit kengetal is als volgt berekend: de niet in exploitatie genomen gronden gedeeld door alle verwachte baten die bij de gemeente in 2016 binnenkomen. Het getal geeft aan dat de gemeente met € 13.703 aan niet in exploitatie genomen gronden nagenoeg geen grondposities heeft.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds of provinciefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB respectievelijk opcenten op de motorrijtuigenbelastingen. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente

en aflossing van een lening) te dekken. Dit kengetal is als volgt berekend: De structurele baten minus de structurele lasten vermeerderd met de structurele mutaties in de reserves gedeeld door alle verwachte baten die bij de gemeente in 2016 binnenkomen. De uitkomst is positief.

Belastingcapaciteit

De OZB opbrengsten zijn de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar op te vangen of ruimte is voor nieuw beleid te creëren. Omdat de belastingverordening 2016 nog niet is vastgesteld kan het kengetal bij het opstellen van de Programmabegroting 2016 nog niet worden berekend.